

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

КОМІТЕТ З ПИТАНЬ ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРАВОСУДДЯ

В И С Н О В О К

**щодо проекту Закону про внесення змін до Закону України
«Про державну допомогу сім'ям з дітьми» щодо розміру допомоги при
народженні дитини та порядку її виплати з метою підвищення
народжуваності в Україні
(реєстр. № 5709-1 від 9 лютого 2017 року)**

Комітет з питань правової політики та правосуддя на засіданні 17 травня 2017 року (протокол № 59) розглянув на відповідність Конституції України проект Закону про внесення змін до Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» щодо розміру допомоги при народженні дитини та порядку її виплати з метою підвищення народжуваності в Україні (далі – Законопроект) (реєстр. № 5709-1 від 9 лютого 2017 року), поданий народним депутатом України Сольваром Р.М.

Згідно з пояснювальною запискою метою Законопроекту є удосконалення порядку виплати допомоги при народженні дитини по досягненню нею трирічного віку для покращення динаміки народжуваності та відвернення демографічної кризи.

Для досягнення мети автором пропонується статтю 12 Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» викласти в новій редакції, якою передбачається зміна розміру допомоги при народженні дитини та принципів її нарахування, з урахуванням мінімальної заробітної плати на момент здійснення виплати протягом всього періоду виплат державної допомоги по народженню дитини. Також Законопроектом визначаються суб'єкти права на допомогу до догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку та умови призначення такої допомоги.

Вирішуючи питання про відповідність Законопроекту положенням Конституції України, Комітет виходить з такого.

Основним Законом України (статті 1, 3, 6, частина друга статті 8, частина перша статті 9) встановлено, що Україна є демократичною, правовою, соціальною державою, в якій людина, її життя і здоров'я, честь і гідність визнаються найвищою соціальною цінністю; права і свободи людини та їх

гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави; держава відповідає перед людиною за свою діяльність; утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави; що державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову; органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених Конституцією України межах і відповідно до законів України; закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй; чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України.

Конституційний Суд України у Рішенні від 17 березня 2005 року № 1-рп/2005 зауважив, що згідно з Конституцією України ознаками України як соціальної держави є соціальна спрямованість економіки, закріплення та державні гарантії реалізації соціальних прав громадян, зокрема їх прав на соціальний захист і достатній життєвий рівень (статті 46, 48), тощо. Це зобов'язує державу відповідним чином регулювати економічні процеси, встановлювати і застосовувати справедливі та ефективні форми перерозподілу суспільного доходу з метою забезпечення добробуту всіх громадян (абзац третій підпункту 4.1 пункту 4 мотивувальної частини).

За Основним Законом України (стаття 48) кожен має право на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї, що включає достатнє харчування, одяг, житло.

Відповідно до Рішення Конституційний Суд України від 25 січня 2012 року № 3-рп/2012, вказані положення Конституції України конкретизують конституційне визначення України як соціальної держави, що передбачає участь суспільства в утриманні тих осіб, які через непрацездатність або з інших незалежних від них причин не мають достатніх засобів для існування (абзац третій підпункту 2.1 пункту 2 мотивувальної частини).

Частиною третьою статті 51 Основного Закону України визначено, що сім'я, дитинство, материнство і батьківство охороняються державою.

Держава проявляє піклування про сім'ю, зокрема, шляхом встановлення пільг та різних видів допомоги сім'ям з дітьми.

Як зазначено у Рішенні Конституційного Суду України від 20 грудня 2016 року № 7-рп/2016, Конституційний Суд України неодноразово розглядав питання, пов'язані з реалізацією права на соціальний захист, і сформулював правову позицію, згідно з якою в Конституції України виокремлюються певні категорії громадян України, що потребують додаткових гарантій соціального захисту з боку держави (абзац п'ятий підпункту 2.2 пункту 2 мотивувальної частини).

До того ж, Конституційний Суд України у Рішенні від 9 липня 2007 року № 6-рп/2007 вказав, що утверджуючи і забезпечуючи права і свободи громадян, держава окремими законами України встановила певні соціальні пільги, компенсації і гарантії, що є складовою конституційного права на соціальний захист і юридичними засобами здійснення цього права, а тому відповідно до частини другої статті 6, частини другої статті 19, частини

першої статті 68 Конституції України вони є загальнообов'язковими, однаковою мірою мають додержуватися органами державної влади, місцевого самоврядування, їх посадовими особами (абзац перший підпункту 3.2 пункту 3 мотивувальної частини).

За результатом аналізу відповідних положень законодавства України Конституційний Суд України у Рішенні від 8 червня 2016 року № 3-рп/2016 дійшов висновку, що допомога при народженні дитини є різновидом державної допомоги у загальній системі соціального захисту населення і надається з метою забезпечення відповідного рівня матеріальної підтримки сімей, у яких є діти, створення належних умов для утримання та виховання дітей (абзац третій підпункту 2.2 пункту 2 мотивувальної частини).

Європейською соціальною хартією (переглянутою) передбачено обов'язок держави підтримувати функціонування системи соціального забезпечення на задовільному рівні, докладати зусиль для її поступового посилення (стаття 12). Також з метою забезпечення умов, необхідних для всебічного розвитку сім'ї, яка є головним осередком суспільства, закріплено зобов'язання держави сприяти економічному, правовому та соціальному захисту сімейного життя такими засобами, зокрема, як соціальна допомога та допомога сім'ям з дітьми (стаття 16).

Згідно з Міжнародним пактом про економічні, соціальні і культурні права (частина перша статті 10) сім'ї, яка є природним і основним осередком суспільства, повинні надаватися по можливості якнайширша охорона і допомога, особливо при її утворенні і поки на її відповідальності лежить турбота про несамотійних дітей та їх виховання.

Загальною декларацією прав людини проголошено, що діти мають право на особливе піклування і допомогу.

Відповідно до Декларації прав дитини (принцип 4) дитина повинна користуватися благами соціального забезпечення. Їй має належати право на здорове зростання і розвиток. Дитині має належати право на належне харчування, житло, розваги і медичне обслуговування.

Конвенцією про права дитини (частини перша, друга статті 3, частина друга статті 6) передбачено, що в усіх діях щодо дітей, незалежно від того, здійснюються вони державними чи приватними установами, що займаються питаннями соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами, першочергова увага приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини; на держави-учасниці покладається обов'язок забезпечити дитині такий захист і піклування, які необхідні для її благополуччя, і з цією метою вживати всіх відповідних законодавчих і адміністративних заходів. Держави-учасниці забезпечують у максимально можливій мірі виживання і здоровий розвиток дитини.

При цьому, Конвенцією (частини перша, третя статті 27) визнається право кожної дитини на рівень життя, необхідний для фізичного, розумового, духовного, морального і соціального розвитку дитини. Держави-учасниці відповідно до національних умов і в межах своїх можливостей вживають необхідних заходів щодо надання допомоги батькам та іншим особам, які

виховують дітей, у здійсненні цього права і у випадку необхідності надають матеріальну допомогу і підтримують програми, особливо щодо забезпечення дитини харчуванням, одягом і житлом.

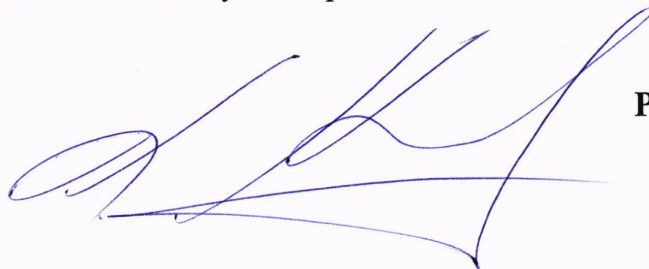
У Рішенні Європейського суду з прав людини від 26 червня 2014 року у справі «Суханов та Ільченко проти України» (Заяви № 68385/10 і 71378/10) зазначено, що посилаючись на виплати соціальної допомоги, стаття 1 Першого Протоколу не обмежує держав-учасників щодо наявності або конкретної форми схеми соціального захисту, або вибору типу чи розміру пільг, що надаються за цими схемами (пункт 31).

Основним Законом України (пункти 1, 6 частини першої статті 92) передбачено, що права і свободи людини і громадянина, гарантії цих прав і свобод; основи соціального захисту; засади регулювання шлюбу, сім'ї, охорони дитинства, материнства, батьківства визначаються виключно законом.

Прийняття законів Конституція України відносить до повноважень Верховної Ради України як єдиного органу законодавчої влади в Україні (стаття 75, пункт 3 частини першої статті 85).

Враховуючи викладене, Комітет дійшов висновку, що проект Закону про внесення змін до Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» щодо розміру допомоги при народженні дитини та порядку її виплати з метою підвищення народжуваності в Україні (реєстр. № 5709-1 від 9 лютого 2017 року), поданий народним депутатом України Сольваром Р.М., не суперечить положенням Конституції України.

Голова Комітету

Р.П. КНЯЗЕВИЧ